

A close-up, high-resolution photograph of a horse's eye, showing the iris and surrounding facial hair in warm, brown tones. The eye is the central focus of the image, with the text overlaid on the lower half.

Hankala eläin

*Esseitä lajien
kohtaamisista*

ANNAMARI HUOVINEN

TAMMI

Annamari Huovinen

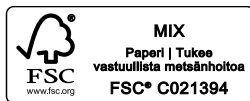
HANKALA ELÄIN

ESSEITÄ LAJIEN KOHTAAMISISTA

TAMMI

HELSINKI

© Annamari Huovinen ja Tammi 2024
Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
ISBN 978-952-04-6325-0
Painettu EU:ssa

Sisällys

Aluksi	7
I Villit	17
Villikoirat	19
Satunnainen harhailija	38
Aitoja ja aseita	49
Roskalinnut	72
II Kesytetyt	87
Jalot ystävämme	89
Pitkä matka kotiin	107
Kanta-asiakkaana koira	130
Kapitalisoitu eläin	146
III Vangitut	177
Eläimellisyydestä	179
Poliittinen eläin	192
Eläin näytteillä	201
Eläin tuotannon tekijänä	229
Kiitokset	272
Lähteet	273

Aluksi

On toukokuinen alkuiltapäivä. Aurinko vilkkuu korkealta vanhojen vaahteroiden lomasta. Istun kyykyssä suuren verkkoseinäisen häkin vierellä ja katselen puoli-hämärään. Häkki on rakennettu vanhan kivinavetan kylkeen, ja häkin sisään, kiviseinustan varjoon on tuettu vaakatasoon neljä monen metrin pituista seivästä. Kuin yleisen saunan lauteet, ajattelen. Lauteilla istuu kymmeniä kanoja, puhtaanvalkoisia, pulleita olentoja. Ne liikahtelevat orsilla taukoamatta, niin että seinusta liikkuu kuin sankka lumisade.

Maassa aitauksen lattialla kuopii vähintään saman verran lintuja. Muutamilla on hiukan toisia suurempi harja tai heltta, ja jotkut ovat hiukan toisia kookkaampia. Kaulasulat hohtavat himmeinä kuin helmiäinen. Lintujen jalat ovat suuret, vähän pelottavat. Liskomaisten varpaiden päissä on pitkät kynnet. Kanojen päät liikahtelevat nopeammin kuin katse erottaa, kun ne nokkivat maata. Osa kanoista tarkkailee kaula pystyssä. Silloin niiden pää pysyy paikallaan.

Häkistä kuuluu lakkaamaton, hiljainen vinkuna, joka tuo mieleen auton tuulettimen hihnan äänen. En tiedä, mitä ääntely tarkoittaa. Nyhdän käteeni nipun heinää ja

työnnän korsia verkko-oven läpi. Muutama kana tulee pian nokkimaan niitä, kiskoo ja vie mennessään. Joku-
nen katsoo minua kauempana pää kenossa, suurin osa ei kiinnitä minuun huomiota. Punamullalla maalatussa ladossa pihan toisella puolen kiekkuu kukko monta kertaa peräjälkeen.

Olen kirjoittanut kanatilalle aiemmin keväällä lyhyen sähköpostiviestin: ”Haluaisin varata viisi kanaa. Pyydän ystävällisesti vahvistamaan, että varaukseni on otettu vastaan.” Nyt olen tullut hakemaan kanojani. En ole koskaan pitänyt sylissäni elävää kanaa. Minua jännittää.

Olen haaveillut omista kanoista vuosia. ”Kanala ja kasvihuone”, olen toistellut ystävilleni helsinkiläisissä kahvilapöydissä lattelasi edessäni. Sitten eläkkeellä. Kunhan lapset ovat lähteneet. Sitten kun on enemmän aikaa olla maalla.

Olen elänyt nopeatahtista lapsiperhearkea Helsingissä, mutta viettänyt aina heinäkuut perheineni pienellä huvilalla kivenheiton päässä Hämeenlinnan kaupungista, äitini synnyinkodissa. Viljelemme äitini isoisän perustamaa puutarhaa, jossa kiemurtavat vanhat omenapuut satavuotisine uurteineen, ja niiden juurella nostavat päätään isoäidinaikaiset unikat, keisarinkruunut ja sormustinkukat. Puutarha on näkökulmasta riippuen joko idyllisen rönsyilevä tai toivottoman villiintynyt. Talo ja puutarha ovat meille rakkaat, ja sukuhistoria sitoo minut paikkaan toisin kuin ostomökkiin koskaan.

Korona-aika avasi meille, kuten monelle suomalaiselle, ennalta arvaamattoman etätyömahdollisuuden maalla. Ahdoimme kolme teiniämme, itsemme ja valta-

van laukkukasan farmariimme heti korona-ajan alkaessa ja ajoimme mökille kulkutautia pakoan. ”Kauanko me ollaan”, kysyivät lapset. ”En tiedä, pakatkaa kaikki top-patakeista uimapukuihin”, vastasin sinä perjantaina 13. maaliskuuta, jolloin koko Suomi kanto paniikissa vessa-paperia ja vesikanistereita kaupoista kotiin ja jolloin oli yhtäkkiä käynyt selväksi, että koululaiset ja toimistotyöläiset siirtyisivät yhden viikonlopun aikana etätyöhön.

Puutarhamme voi sinä kesänä loistokkaammin kuin koskaan. Pyöritin työmeilejä mökin kamarinnurkassa virka-ajan, mutta jokaisena aamuna kävelin ensi töikseni postilaatikon hakemaan päivän lehden ja sen jälkeen puutarhaan tervehtimään kasvimaata. Katsoin, etteivät fasaanit olleet kylpeneet tulppaaneita nurin, pölytin käsin kesäkurpitsat. Lounastauoilla kitkin kasvilavoja tai nitistin liljakukkoja ohi kulkiessani, illat revin vuo-henputkea kriikunatarhasta. Puoliso hakkasi halkoja, kasasi haketta marjapensaiden alle ja raivasi saunan pusikoitunutta edustaa, nautti kevätiltojen valosta ja työn fyysisyydestä.

Puutarha palkitsi huolenpitoimme uskomattomalla sadolla. Kun syksyllä muutimme takaisin kaupunkiin, pakastin ja maakellari notkuivat syvänpunaista vadelmaa, mehukasta omenaa ja oman maan perunaa. Olin jopa kuivannut ison pussillisen nokkosensiemeniä voimajuomaksi niitä marraskuisia aamuja varten, jolloin kaupungin harmaa taivas painaa ihmisen väkisin asvalttiin.

Mikä tärkeintä: ensimmäisenä koronavuonna tajusin, että minun ei tarvitse odottaa eläkkeelle asti saadakseni

kanalan ja kasvihuoneen. Alkoi olla selvää, ettei kansakunnan konttoriväki enää palaisi toimistoihin kuten ennen. Joka-aamuinen metrossa nuokkuminen vaihtui vapauteen viettäen enemmän aikaa rakastamassani maalais-Hämeessä.

Niinpä kyyhötän nyt verkkoaidan takana kasa heinänpörsiä kädessäni ja odotan, että saan mukaani viisi valkeaa höyhenpalloa, joiden kanssa saan opetella kesäkuukausien ajan yhteistä elämää. Kanatilasta on minulle vinkannut tuttava, joka on hakenut perheelleen täältä kesäkanat ainakin vuosikymmenen verran. ”Helppoa ja vaivatonta”, hän sanoi, kun istuimme vierekkäin talvisissa illallisjuhliissa yhteisten ystäviemme luona. ”Kiva harrastus koko perheelle.”

Ostan maatilalta ensin tarvikkeet: ruoka- ja juoma-automaatin, kanankalkkia ja ison säkin rehua. Se näkyy olevan luomulaatua ja koostuu etupäässä erilaisista jyivistä ja siemenistä. Isäntä nostaa säkin autooni ja etsii sitten muistiinpanonsa, sinikantisen kouluvihon, johon on kuulakärkikynällä merkitty ostajien nimet ja kanojen määrä. Hän löytää nimeni ja viivaa sen yli. Maksan rehut ja kanat. Kanat maksavat viisikymppiä kappale. ”Se on tämän vuoden hinta”, isäntä sanoo. Sopimukseen kuuluu, että saan pitää kanat niin halutessani, mutta saan myös palauttaa ne syksyllä.

Isäntä askarteleo pahvista kuljetuslaatikon, tekee sen kulmiin ilmaraot, avaa sitten kanatarhan oven ja heilauttaa reippaasti laatikkoon kanan toisensa perään. En ehdi nähdä, miten hän niitä nostaa, hänellä on kiire sulkea laatikko ennen kuin siivekkäät räpistävät itsensä

pihalle. Viisi himmeänä hohtelevaa vaaleaa selkää jää vieri viereen kyyhöttämään laatikon hämäärään, kun isäntä sulkee laatikon pakkausteipillä. En ajattele vielä, miten saan kanat omaan, valmiina odottavaan kanalaani kotipihassa.

Nostan itse laatikon autoon, se tuntuu yllättävän painavalta, ja lähdän sitten ajamaan peltojen väliin aukeavaa koivukujaa takaisin maantielle. Otan mutkat rauhallisesti, en äkkijarruttele. Minulla on autoni tavaratilassa pahvilaatikko täynnä nimettömiä, eläviä olentoja. Ne ovat varmasti peloissaan. En tiedä niistä vielä mitään, eivätkä ne minusta, mutta haluan kohdella niitä niin hyvin kuin osaan.

Minulla on ollut monenlaisia lemmikkejä, mutta taustaltani olen kaupunkilainen. Tätä kirjaa aloittaessani en tiennyt keskimääräistä suomalaista enempää eläinten tehotuotannosta, eläinjalostuksesta tai metsästyksestä. Sen sijaan tiesin, että minun ja monen ystäväni eläinsuhde oli hankala. Pohdimme, miksi syömme kanaa, kun tiedämme, millaisissa oloissa broilerit tuotetaan. Ymmärrämmekö, miten sairaita rotukoiramme ovat? Entä sitten metsästys: miten elävien olentojen kuoliaksi ampuminen voi olla yksi Suomen yleisimmistä harrastuksista?

Ihmisen ja eläimen suhde kulttuurissa ja historiassa on hyvin muuttuvainen. Se, mikä nykysuomalaiselle tuntuu oikealta ja sopivalta eläinsuhteelta, eroaa monin

tavoin isovanhempiemme tavasta kohdata eläimiä. Suomen sisälläkin erot ovat suuret. Helsinkiläisen kerrostaloasujan käsitys eläinmaailmasta on monin tavoin toinen kuin kotieläintuotannosta elantonsa saavan maaseudun kasvatin.

2000-luvun alkuvuosikymmenten Suomessa yhteiskunnallinen keskustelu eläimistä on voimistunut vuosi vuodelta. Se kertoo, että ilmassa on tarvetta muutokselle. Keskustelua käydään lukemattomista eläimiin liittyvistä ilmiöistä, ja mielipiteet kolisevat toisinaan rajusti vastakkain. Olen seurannut keskustelua eläinten yhteiskunnallisesta asemasta pitkään ja miettinyt etenkin niitä voimakkaita ristiriitoja, joita eläimiin liittyy. Eläinaiheista kirjoitetaan tyypillisesti joko eläinaktivistien tai maatalousalan suurten järjestöjen näkökulmasta, ja kirjoittajien erimielisyys tuntuu ulottuvan paljon eläintenpidon käytäntöjä syvemmälle, siihen, mikä on ihmisen moraalinen oikeus ylipäätään pitää eläimiä huvikseen ja hyödykseen. Keskustelu on niin polarisoitunutta, että alan ulkopuolisen on vaikea muodostaa eläinten asemasta selvää käsitystä.

Kauppateoilijänä minulle on selvää, että kaikkeen eläintenpitoon, kuten lähes kaikkeen ihmisen toimintaan, liittyy tavalla tai toisella talous ja raha. Tätä näkökulmaa ei useimmissa eläin keskusteluissa ole juurikaan tuotu esiin. Joissakin eläinaiheissa sen osuus on selvempi, esimerkiksi turkistarhauksessa ja maidontuotannossa, kun kyse on elinkeinosta. Vaikkapa lemmikeistä puhuttaessa rahaa ei sen sijaan juuri mainita tai se tuntuu epäsopivalta – kysehän on perheenjäsenistä. Lemmikki-

bisneksen kooksi Suomessa on kuitenkin arvioitu jo yli miljardi euroa, ja kulutus lemmikkeihin ja niiden tarvikkeisiin on kasvanut viime vuosikymmenet voimakkaasti.

Olen halunnut tässä kirjassa tutkia niitä monia tapoja, joilla talous vaikuttaa ihmisen ja muiden eläinten väliin suhteisiin. Raha ei pyöritä ainoastaan itse eläinten – elävien ja kuolleiden – kauppaa, vaan niillä tienataan monella muullakin alalla. Media pyörittää toisinaan varsinaista eläinsirkusta iltapäivälehtien johdolla. Kirjoitan muun muassa Ähtärin pandoista ja Haminan mursusta, joista jokainen suomalainen on kuullut juuri median kautta. Eläimet työskentelevät myös lukuisissa ammateissa ihmisten rinnalla: huumekoirina, poliisihevosina, urheilijoina, terapiaeläiminä, koe-eläiminä, matkailuvaltteina ja niin edelleen. Olen haastatellut kirjaan monia eläinalojen asiantuntijoita. Jotkut heistä tahtoivat antaa kommenttinsa nimettöminä.

Kaikista maailman nisäkkäistä luonnonvaraisia eläimiä on enää vain kahdesta neljään prosenttia. Tämä järkyttävä tieto on keskeisin tämän kirjan kirjoittamisen lähtökohdista. Loput 96–98 prosenttia maailman nisäkkäistä jakautuu ihmisiin, noin 36 prosenttia, sekä ihmisen lemmikkeihin ja karjaan, noin 60 prosenttia. Pelkästään ihmisen lemmikeikseen kesyttämiä koiria ja kissoja on yhtä paljon kuin kaikkia luonnonvaraisia nisäkkäitä yhteensä. Olemme ahdistaneet luonnoneläimet monin tavoin nurkkaan vallatessamme tilaa itsellemme ja kesyttämилlemme ja vangitsemилlemme eläimille.

Kirjani nimi, *Hankala eläin*, viittaa yhdysvaltalaisfilosofi Judith Butlerin teokseen *Hankala sukupuoli*, alku-

peräiseltä nimeltään *Gender Trouble* (1990), jossa Butler hahmottelee sukupuolen ja identiteetin rakentumista ja ongelmia, joita maailman sukupuolittaminen aiheuttaa. Tässä kirjassa eläin itsessään ei ole hankala, kuten ei Butlerin sukupuolikaan, vaan pikemminkin me ihmiset koemme usein muihin eläimiin liittyvät teemat hankalina ja ristiriitaisina.

Käsittelen tämän kirjan sivuilla muun muassa suomalaisen teollisen lihantuotannon käytäntöjä sekä nykymuotoista rotukoerien jalostusta, jonka on ennustettu loppuvan lähivuosikymmeninä, niin sairaita ja geneettisesti kapealinjaisia monet rotukoirat ovat. Myös ilmastonmuutos pakottaa ihmisen muuttamaan suhtautumistaan muihin eläimiin. Eläimet ja muu luonto liittyvät monin sitein toisiinsa, ja yhteen osaan kajoaminen vaikuttaa aina myös muihin. Ihmisen ja muun eläinkunnan tulevaisuus on usvan peitossa, eikä moniin keskeisiin ongelmiin ole näköpiirissä kovinkaan realistisia ratkaisuja.

Olen istunut kanalassani ja kirjoittanut eläimistä, pohtinut, mitä kanani mahtavat ajatella, miten ne voivat ja mikä niille on lajityypillistä. Nimitän tämän kirjani tekstejä tietokirjallisiksi esseiksi. Puhdasta tietokirjaa en ole voinut enkä tahtonut kirjoittaa, en ole koulutukseltani eläintieteilijä. Sen sijaan katson maailmaa kauppatieteilijän ja kulttuurintutkijan silmin. Ihminen kykenee ihmeellisiin tekoihin muttei useinkaan kykene näkemään tekojensa seurauksia kovin pitkälle tai arvioimaan niiden merkityksiä tai vakavuutta toisten eläinten näkökulmasta. Pohjimmiltaan kirjani kysyy, mitä ih-

missen valta-asema on muille eläimille tehnyt ja miten meidän tulisi tässä maailmassa muiden eläinten rinnalla elää. Ihminen ei kauan pysy elossa ilman muita eläimiä.

I Villit

Villikoirat

Mökipihallamme on jo vuosia seissyt tyhjillään vaaleansininen leikkimökki. Se on kevyt, lautarakenteinen, mutta huopakatto on pitänyt veden ulkona. Äitini on aikoinaan sisustanut mökin lapsilleni, maalannut seinät, kiinnittänyt niihin koristeellisen boordin ja ommellut ikkunoihin kukkaverhot. Tänä keväänä olemme käyttäneet monta viikonloppua siihen, että olemme rakentaneet mökin jatkoksi ulkokatoksen. Se on verhoiltu tukevalla rappausverkolla, joka on upotettu monen kymmenen sentin syvyyteen maahan, ja katettu valokatteella. Tuntuu mukavalta saada mökille uutta käyttöä.

Mökin sisälle, varjoisimmalle seinälle, olemme rakentaneet kaksi munintapesää ja niihin tikkaat. Orreksi on etsitty tukeva männynoksa, lattiaksi pala muovimattoa. Sen päälle on levitetty naapurimaatilalta saatua heinää. Kanala muistuttaa agility-rataa monine tikkaineen. Huomaan koko ajan ajattelevani, mistä kanat mahtavat pitää. Onko orsi oikean paksuinen kanan jaloille, onko se mukavan tuntuinen varpaiden alla? Saako kana tikkaista tukevan otteen? Ovatko pesät turvalliset ja rauhalliset?

Kun pääsen kananhakumatkaltani kotipihaan, kannan pahvilaatikon auton tavaratilasta leikkimökkiin ja

avaan sen varovasti. Kanat ovat asettuneet kylki kylkeen liikkumattomiksi. Ne pysyvät hetken paikallaan päivänvalon yhtäkkiä loistaessa avattuun laatikkoon, mutta sitten ensimmäinen lehahtaa laatikon reunalle istumaan ja siitä suin päin lähimpään munintapesään. Muut kanat hyppäävät perässä. Pian viisi pyrstöä sojottaa vierekkäin ulos pesästä. Katselen niitä vähän aikaa ja jätän kanat sitten rauhassa kotiutumaan. Kun tuntia myöhemmin kurkistan sisään kanalan ikkunasta, kanat kuopivat jo täyttä päätä lattialle levittämäni heinää.

Kanalan lähellä, pihapiirin toisella puolella kohoaa pieni valkoinen huvila. Se on äitini synnyinkoti. Talo on minulle läheinen ja rakas. Sitä ympäröi suuri puutarha. Kesä on tänä vuonna myöhässä, mutta hento vaaleanvihreä nousee jo luumupuiden alla, kevätkukat kukkivat. Istun talon hämärässä salissa tietokone sylissäni. Viileästä säästä huolimatta pidän verannan ovea auki. Haluan kuulla sateen, jota on kuivaan maahan odotettu viikkoja.

Salin vanhan, mustaksi maalatun astiakaapin päältä talon tapahtumia vahtii erikoinen olento. Se muistuttaa pientä koira, kooltaan ehkä pienehköä terrieriä, mutta se on kovin resuinen ja takkuinen ja sillä on vain yksi silmä. Sen turkkia on myöhemmin kursittu kokoon näkyvin ompelein, niin että siitä tulee vähän frankensteinmainen vaikutelma. Otus on nimeltään Mamman Kii.

Mamman Kii on istunut kaapin päällä niin kauan kuin muistan. Se on mammaksi kutsutun äidinäidinäitini

lapsuuden leikkikalu, lapsille varta vasten valmistettu. Isoisoäitini Anna Siviä oli syntynyt vuonna 1879, joten Kii on todennäköisesti 130–140-vuotias. 1800-luvun lopulla maalaistalon leikkikalut olivat kotitekoisia. Karkkilassa Haaviston kylässä kasvaneella Anna Siviällä oli yhdeksän sisarusta, joista vain yksi kuoli sylilapsena, joten Kiillä on ollut monta leikittäjää, eikä lelu varmaankaan ollut yksin Anna Siviän. Hänen vanhimmalle tyttärelleen, isoäidilleni Tellervolle se kuitenkin periytyi, ja sitä myöten sukutalomme salinvahdiksi. Kiin tekijää voin vain arvailla, mutta se on alkujaan huolellista työtä. Saattaa olla, että Kiin on ommellut talosta taloon kulkenut suutari, jolle on ehkä annettu talossa kuolleen koiran turkis ja pyydetty ompelemaan siitä lapsille lelukoira.

Kiin karva on siis todennäköisesti koiraa. Turkin alkuperäinen omistaja ei varmaankaan ole ollut rotukoira. Turkki on ruskeanharmaata puolikarkeaa karvaa, alla pehmainen, ruskea alusvilla. Leuan alle on kiinnitetty kymmensenttinen vitivalkoinen parta, joka voisi olla koiraa sekin, tai ehkä vuotoa. Karkea nahka on ommeltu säännöllisin, pienin pistoin vahvalla, mustalla langalla. Kiillä on kauniit, vähän harottavat lurppakorvat ja yhdessä lasisilmässään luottavainen katse. Toinen silmä oli muistini mukaan paikallaan vielä minun lapsuudessani, sittemmin se on kadonnut. Kii ei ole pehmolelu vaan kova ja taipumaton. Luulen, että se on täytetty ryhdikkääseen istuma-asentoonsa sahanpurulla. Kii on koira, mutta perimätiedon mukaan Anna Siviä luuli sitä kissaksi ja kutsui sitä lapsen kielellä kiiksi, siitä nimi.

Nykyperheessä tuskin teetettäisiin lapselle lelua perheen kuolleesta lemmikkikoirasta. Kii onkin erikoinen esine, tuntuu vääraltä edes kutsua sitä esineeksi, ja se herättää ihmisissä ihastuksensekaista pelkoa. Se edustaa nykytermein *uncanny valley* -ilmiötä, jossa ”ei-ihmishahmon ihmismäisyyden kasvaessa siitä tulee jossain vaiheessa yhtäkkiä vaikeampi samastua”. *Uncanny valley* on suomennettu oudoksi laaksoksi, ja ilmiötä edustavat esimerkiksi ihmisenkaltaiset robotit ja vahakabinettinuket. Kun robotti on selvästi kone, ihminen tulkitsee sen vaarattomaksi. Mutta kun siitä tehdään liian ihmismäinen, se alkaa herättää pelkoa. Myös eläin voi aiheuttaa outo laakso -ilmiön.

Muistan jonkun ystäväni kommentoineen salin ruokapöydän ääressä istuessaan, että tulee hankala olo, kun Kii tuijottaa ruokailijoita selän takana. Kii muistuttaa oikeaa koiraa leluksi liikaa. Se on samalla tavalla pelottava kuin kauhuelokuvista tutut vanhanaikaiset nuket ihmismäisine lasisilmineen, lasittuneine katseineen. Asiaa ei paranna se, että Kii on toden totta oikeaa koirankarvaa, ei turvallisen teollinen, muovikuituinen pehmolelu. Se muistuttaa kuollutta koiraa ja silti sillä on ainoassa silmässään ihmeen koiramainen katse. Rauhallinen, luottavainen.

Kiitä on rakastettu lujasti. Sen turkki on kulunut paikoin kokonaan pois, niin että näkyvillä on vain paljas, kuiva nahka. Anna Siviälle se ei ehkä ollutkaan kuolleen koiran kaltainen. Ehkä luonnollisen ja luonnottoman raja on kulkenut eri kohdassa siihen aikaan, kun eläinten ja ihmistenkin kuolema oli arjessa läsnä, ei laitoksiin ja

lääkäriasemille piilotettuna, kuten nykyään. Muovisiin, pastellivärjättyihin pehmokoiriin tottuneelle nykyihmiselle Kii edustaa kiehtovalla tavalla villiä ja kesytöntä.

Villin ja kesyttömän koiran tavoittelu on johtanut myös laittoman rajoilla toimivaan ilmiöön, koirasusien kasvatukseen – tai susikoirien, kuten harrastajat itse ovat eläimiään kutsuneet sen jälkeen, kun koirasusien kasvatusta säädettiin laittomaksi. Kielellisesti susikoira onkin oikeampi nimitys: laillisessa koirasudessa on enemmän koiraa kuin sutta. Susikoira on toisaalta myös saksanpaimenkoiran kansanomainen ilmaus, ja koirasusi on suomeen vakiintunut ilmaus. Myös lempeämpi nimi hukka vilahtelee koirasusien kasvattajien ja omistajien puheissa.

Koirasudet ovat susien ja koirien risteymiä, joiden läheisyyttä villisuteen lasketaan prosentteina. Mitä korkeampi prosentti, sitä enemmän sutta. Jos suden perimä on koirasudessa laimentunut viidenteen polveen, niin että vain ensimmäisessä sukupolvessa eläimen emä tai isä on oikea susi, sitä saa Suomessa laillisesti kasvattaa ja myydä koirana. Koirien susiprosentti voi silti olla melko korkeakin, koska susigeenejä voi kulkea jälkeläisissä paljon. Perimä on pitkälti sattuman kauppa. Koirasudet ovat yksilöitä, toiset koiramaisempia, toiset susimaisempia, mutta tyypillisesti ne ovat vaativia koiria, joita ei suositella pikkulapsiperheisiin eikä kerrostaloasuntoihin. Se on ymmärrettävää: joku koirasuden omistaja

valitteli verkkokeskustelussa, että hänen lemmikkinsä oli raadellut talon kissat kuoliaiksi, kun nämä olivat päässeet samaan tilaan koirasuden kanssa. Pedolla on pedon vaistot.

Viime vuosina koirasusien susiprosenttia on pyritty nostamaan tietävästi tuomalla Suomeen itärajan takaa laittomasti susia risteytettäväksi koirien kanssa. Koirasusien voisi kuvitella olevan kiellettyjä siksi, että ne katsottaisiin villin perimänsä vuoksi vaarallisiksi ja vaikeiksi lemmikeiksi, mutta kiellon syy ei ole tämä. Koirasusien pitäminen ja jalostaminen on laitonta, jotta ne eivät pääsisi sotkemaan villisuden perimää. Suomen pienen susikannan nyt jo kapeaa geeniperimää yritetään suojella, eikä siihen haluta sekoittaa koiran perimää. Toisaalta koirasusien pelätään puolikesyinä, ihmistä pelkäämättöminä aiheuttavan villisusia enemmän petovahinkoja. Suomen alueella elävistä susista ei koiran perimää ole löytynyt, mutta Suomessa arvioidaan olevan koirasusia moninkertainen määrä villisusiin verrattuna, mahdollisesti jopa kymmeniätuhansia. Villisuden perimän suojeleminen on joka tapauksessa vaikeaa, koska Suomen muutama sata sutta asuu pienissä saarekkeissa toisistaan erillään, jolloin niiden geenit eivät pääse sekoittumaan.

Yksi kasvattajista kertoo, että koirasusissa viehättää niiden alkukantaisuus. Kasvattajasivujen valokuvissa hukat esitetään usvaisilla niityillä ja vanhojen kuusten suojuissa tai vaeltamassa valkeilla hangilla erämaamaisemissa, jolloin eläinten susimaisuus pääsee hyvin esiin. Niitä on monenvärisiä, mustista sudenharmaisiin ja valkoisiin riippuen siitä, mitä koiria risteytyksissä on käy-

tetty. Tyypillisiä rotuja ovat erilaiset suuret paimenkoirat ja huskyt. Huskyn jääsiniset silmät susimaisella koiralla hätkäyttävät, tuovat mieleen seikkailu- ja fantasiaelokuivat, kesyttömän luonnon.

Koirasusissa katsotaan olevan jäljellä jotakin, mikä rotukoirissa on menetetty. Yksi kasvattaja toteaaakin sivuillaan, ettei tahdo koirilleen rotukoirien suljettua kantakirjaa, koska pitää rotukoirien kasvattamista sekä epäeettisenä että biologisesti mahdottomana. Rotukoiria pidetään sairaina, joten koirasusi tarjoaa aidomman, ainakin kuvitteellisesti alkuperäisemmän kokemuksen suden ja ihmisen kumppanuudesta. Koirasusi saattaaakin olla terveempi lemmikki kuin pitkälle jalostettu rotukoira, tosin myös arvaamattomampi.

Itähelsinkiläisen kevyen liikenteen väylän varrella, siinä Siilitien metroasemasta vähän Myllypuron suuntaan lönnkötteli maaliskuisena varhaisaamuna nuori urossusi. Se poikkesi tienvarren metsikköön, kääntyili koivujen välissä, näytti olevan vähän eksyksissä. Sen yläpuolella lehahteli varislauma ja yritti häätää sitä kauemmas, syöksyi ja koukki kohti suden päätä. Susi ei linnuista välittänyt.

Helsingin lähiöissä liikkuu aamuisin paljon väkeä, joten sana levisi nopeasti. Helsingin poliisi oli aktiivinen ja tiedotti pian Twitterissä: ”Itä-Helsingin alueella on liikkunut aamulla suden näköinen eläin. Poliisi on tilanteen tasalla. Eläimen lajia selvitetään parhaillaan.

Eläimet ihmisten ja talouden armoilla

Onko metsästäminen välttämättömyys vai raakaa huvia? Miksi maailman nisäkkäistä enää enintään neljä prosenttia on luonnonvaraisia eläimiä? Muovaako lemmikkibisnes eläimistä kulutusesineitä?

Ajatuksia herättävä esseekokoelma kuljettaa pandatarhalta tuotantotiloille ja koiranäyttelyistä valkohäntäpeurojen jäljille. Se pohtii niitä ristiriitaisia tapoja, joilla ihminen ja eläin ovat kietoutuneet toisiinsa ja joilla ihminen käyttää eläimiin valtaa. Teos tutkii, miten eläimet näkyvät suomalaisessa mediassa ja politiikassa, sekä seuraa globaaleja rahavirtoja, jotka määräävät lukemattomien eläinten kohtalon. Helppojen vastausten sijaan kirja tarjoaa näkökulmia siihen, mikä eläimen arvo on ystävänä, tuotannontekijänä tai identiteetin rakentajana.

www.tammi.fi

50.11

ISBN 978-952-04-6325-0